

מקורות לעיון במס' בבא מציעא: פרק השוכר את האומנין

דף ז

מ. זילברמן

מרחשון תשע"ג

(פ:) קנין שומרים. תנן שמור לי וא"ל הנח לפני שומר חנם. והקשו הראשונים מהא דאמרינן לקמן (צט.) כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרים, דבא"ל הנח לפני הא לא עשה מעשה קנין. ותירצו התוס' (שם ד"ה כך תקנו) דמוכח ממתני' דאף בלא משיכה שומר חנם חייב בפשיעה (ושומר שכר חייב בגנבה ואבדה) והא דתקנו משיכה בשומרים היינו דוקא לענין חזרה, דאחרי שמשכו החפץ א"א לבעלים לחזור. ובהסבר החילוק בין חיוב אונסין לבין חזרה כתב הרא"ש (פ"ח סי' ט"ו), "וסברא גדולה לחלק בין חזרה לחיוב אונסין דלענין חזרה ברשות הבעלים קיימא כ"ז שלא עסק בה השומר דבר הקונה במקח וממכר אבל לענין חיוב אונסין מיד שסלק בעל הבהמה שמירתה מעליה מדעת השומר קמה לה ברשות השומר לשומרה וכשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר וחזקה כך שכירות קרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה". [ועי' במחנה אפרים שומרים סי' ז' שהעיר דנחלקו התוס' והרא"ש לענין שואל דלהתוס' אין שואל חייב באונסין ע"י סילוק הבעלים בלי קנין ואילו להרא"ש אף שואל חייב בכה"ג]. [וראה בשלה"ג (נ: בדפי הרי"ף) ופולפולא חריפתא (על הרא"ש פ"ו סי' ט"ז אות א') שהעירו על סתירות בין דברי הרא"ש בפ"ו וב"ח בב"מ ופ"ז בב"ק ובין התוס' בב' הסוגיות].

אך הראב"ד (שטמ"ק ד"ה הנח לפני) תירץ בע"א, "ולאו קושיא היא דכי אמר לו הנח לפני כמי שאמר לו הכישה במקל והיא תבא דהויא משיכה ובסימטא עסקינן דמקום משיכה הוא וכי מייתי לה קמיה בשליחותא דידיה כמי שמשכה הוא דמי אי נמי ד' אמות דידיה בסמטא כחצרו דמיא לכל דבר". הרי ס"ל דאף להתחייב באונסין בעינן קנין ומתני' איירי באופן דהי' קנין (או משיכה או ד' אמות). [ועי' בש"ך (סי' רצ"א סק"ד) שהעיר דלא כתב הראב"ד בפשיטות דאיירי בחצר של השומר דקנה בקנין חצר כי משמע בגמ' דאיירי בשוק. וכך העיר המאירי (ד"ה שמור לי)]. וציין הש"ך (סי' רצ"ד ס"ק י"ג) דכן דעת רש"י (ב"ק עט. ד"ה תיקנו משיכה), דכתב, "שלא יתחייב שומר בשמירה עד שימשוך".

הרמב"ם (פ"ב שכירות ה"ח) סתם דבריו, דכתב, "כדרך שתקנו חכמים משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרינן האומר לחבירו שמור לי זה ואמר לו הנח לפני הרי זה ש"ח וכו". ומ"מ הטור (סי' רצ"א ס"ו) הניח דס"ל להרמב"ם דבעינן קנין אף להתחייב באונסין, ודלא כתוס' והרא"ש. וכן כתבו הנושאי כלים על הרמב"ם (מ"מ ולח"מ). ובאמת ציין הש"ך (סי' רצ"א ס"ק י"ג) דכן מפורש בפירוש המשניות להרמב"ם בפרק מרובה (עט.) שכתב, "ד' שומרים אינם קונים אותו הדבר הניתן להם לשמור לענין שיהיו חייבים בשמירתו יותחייב כל אחד מהם בדינים המיוחדין להם כמו שיתבאר אם לא קנו אותן המטלטלים באחד מן הדרכים שנקנין בהם המטלטלים במקח וממכר".

ולהלכה בשו"ע (חו"מ סי' ש"ז ס"ב ובסי' רצ"א ס"ה) הביא ב' הדעות (כב' י"א). והש"ך (סי' רצ"א

ס"ק י"ג) כתב שנראה כדעה השניה.

ובהסבר המחלוקת כתב הקצות השלחן (סי' ש"ז סק"א) דלדעה א' השומר חייב באונסין לאחר הסתלקות הבעלים אף בלי קנין כי הוי דומיא דשכירות פועלים דיש קנין משהתחילו במלאכה. ובנחל יצחק (סי' ע"ד אות ב') הסביר בדעת החולקים דבפועלים יש קנין בהתחלת מלאכה כי פועל דומה לקרקע הנקנית בחזקה, אך שומר אין דינו כפועל ובכך אינו דומה אלא למטלטלין ואינו נקנה בחזקה.

עיקר תוס' פרק השוכר את הפועלים

- (פג.) השוכר
- (פג:) פועל
- (פד.) יתיב, אי הדרת
- (פה:) כי מטא
- (פז:) אלא, רעך
- (פח.) הכא, העומדת, בעל הבית, תבואת זרעך
- (פח:) לא
- (פט.) פועל
- (צ.) והדרשות, חסום
- (צ:) ישב, ר' יוחנן, ריש לקיש
- (צא.) הא מני